

A SZABAD LYCEUM KIADVÁNYAI

SAJTÓ ALÁ RENDEZTÉK:

1921. PÁLYI SÁNDOR és DEPTNER TIBOR dr. 31. szám.

IDŐSZERŰ KÉRDÉSEK

AZ 1921. ÉVBEN RENDEZETT TANFOLYAMOK ELŐADÁSAI

II.

DEPTNER TIBOR dr.

MINISZTERI TITKÁR

A MAGYAR GAZDASZÖVETSÉG

ÉS

A FALUSI SZABADTANÍTÁS

(1896-1920.)

BUDAPEST

KIADJA A SZABAD LYCEUM

1921.

*Különlenyomat a «Magyar Gazdák Szemléje» 1U2Í. évi januári
jubileumi számából.*

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

A Magyar Gazdaszövetség negyedszázados fennállásának évében kezdte meg működését az *első magyar mezőgazdasági jellegű népfőiskola*: Szegeden.

*

A Magyar Gazdaszövetség, lévén a kisemberek: a kisgazdák és nincstelen földművesek érdekképviselője, szószólója és harcosa, megalakulása óta szíven viseli s különös gondot fordít az *alsóbb néposztály helyzetének javítására*.

A Magyar Gazdaszövetség létesítését célzó mozgalom vezetőire «A hivatottabbakra nézve, mint *el nem odázható kötelesség* jelentkezett az is, mondja Bernát István,¹ hogy az alsó rétegekkel, azoknak bajaival és törekvéseivel részletesebben és bővebben foglalkozzunk, mint- eddig történt, szóval *a szociális kérdést is vegyük be mmnkánk keretébe*.

Ép ez volt az egyik szempont, mi a Magyar Gazdaszövetseget, ezelőtt huszonöt esztendővel létre hozta.

Tudatában voltak a Gazdaszövetség megalakítói és vezetői annak, hogy hazánk csak úgy emelkedhet, nagygyá, boldoggá csak úgy lehet, lakossága csak úgy érheti el a jólétet, *ha rendelkezik a kellő általános, alapműveltséggel, állampolgári ismeretekkel*, mely nélkül az álliberálizmus korszakában, abban az időben, amikor kibontották a Gazdaszövetség zászlaját, elpusztulnak a kisemberek.

Azzal is tisztában volt a Gazdaszövetség s ezt hangoztatta is mindig, hogy *Magyarország alapja a gazdatársadalom* s ha ez alapok inognak, közel van a veszély.

Már pedig minden egyes kisgazda otthonának, gazdaságának összeomlása, pusztulása egy-egy rombadült pillér s minden egyes kisgazda erősödése egy-egy megerősödő oszlop.

Az utat tisztán látták: népünket nevelni, tanítani kell.

Hogy mennyiben teljesítette a Gazdaszövetség e téren «kötelességét», mennyire méltatta figyelemre, mily súlyt helyezett a népművelésre, arra nézve álljon itt néhány, a régi iratokból kiszedett adat.

¹ Bernát István dr.: «Az alakulás». Tizenkét év a Magyar Gazdaszövetség életéből. 1896-1908. (Budapest, 1908.)

Károlyi Sándor gróf, a Szövetség elnöke, gönci választói-hoz intézett híres levelében¹ ezeket írja: «*Nemzeti haladás egészséges gazdasági és kulturális haladás nélkül nincsen. A nemzet erősödését és felvirágoztatását különösen annak a nép millióinak erősítésében és boldogításában kell keresnünk.*»

Szünet és megszakítás nélkül sarkalta munkatársait erre a munkára, mely a nemzet erősödését és erőinek harmonikus fejlesztését vette célba.²

És maga is, ki gyenge, beteges ember volt, teljesen ennek a munkának szentelte életét. Sőt többet tett: föláldozta magát embertársaiért — mint Emödy József mondja — «*oda adta azt, amiben ő maga is szegény volt: testi erejét, egészségét, földi életét.*»³

Hogy az állampolgári nevelésre milyen nagy súlyt helyezett, az kitűnik egy másik leveléből,⁴ melyben a következőket írja: «*Független polgárokat, akik önkormányzatban képesek, kell nevelnünk.* Erre leginkább való az egyleti mozgalom és szervezkedés,⁵ mely a közművelődést emeli és az értelmet fejleszti. Ezen irányt helyes közigazgatási törvénnyel kell támogatni és fokozni».

Bernát István igazgató hangoztatja, hogy *iskolázni kell a falusi réteget*, beléjük oltani a szervezni tudás művészetét és ez úton, a szétszórt erőket egyesítve, lehetővé tenni nagy eredmények megvalósítását.⁶ A nevelés kiváló eszközének tartja a gazdaköröket, melyekről azt hirdeti, hogy a társas érintkezés központjául, az eszmék és tapasztalatok kicserélése végett alapítják, amelyeknek hivatása lelket és elevevényt önteni a falu egyhangú életébe.⁷ Majd ismét más helyütt⁸ azt mondja, hogy a munkásosztályt *föl kell emelni gazdaságilag, értelmileg és erkölcsileg.*

Mailáth József gróf szintén megragad minden alkalmat arra, hogy a nép nevelésének, iskolán kívüli tanításának fontosságáról beszéljen.

Ne tőrjünk tovább — úgymond —, hogy mérgezett forrásból táplálkozzék a társadalom szelleme.⁹

¹Írta 1905-ben a Tisza-választások idején Mentoneból.

² L. Kolosváry Lajosné: «Károlyi Sándor gróf élete és munkája» c. könyvben: *Bernai* István dr.-tól «Károlyi Sándor élete és munkája» c. fejezetet; 24. oldal. (Budapest, 1906.)

³ L. Tizenkét év . . . *Emödi* József: «Gróf Károlyi Sándor a magyar gazdák szervezkedő gyülekezetein»; 41. oldal.

⁴ U. o. 50 oldal. (1905 február hó 24-én kelt.)

⁵ Főként a gazdakörökre és szövetkezetekre gondol.

⁶ *Bernát* István: «Agrárius törekvések». Múlt, jelen, jövő. 23. oldal. (Budapest, 1912.)

⁷ U. o. 19. oldal.

⁸ *Bernát* István: «Szocialista programok». 165 oldal. (Budapest, 1906.)

⁹ *Mailáth* József gróf: «A gazdatársadalom szociális feladata». 15. oldal. (Budapest, 1906.) A Nagyváradon 1906 szeptember 18-án tartott országos gazdagyűlésen elmondott előadás.

«Törödnünk kell a mi népünkkel — mondja más helyütt — sokkal, igen sokkal többet kell foglalkoznunk a kisemberekkel. Hiszen nem egyszer hallottam a nép ajkáról, hogy *őket azért sodorta magával az áradat, azért ugrottak az örvénybe, mert teljesen magukra voltak és most is magukra vannak hagyva.*)»¹

Szervezkedésünk célja legyen a kisember, a föld népének *fölemelése*, falusi jólétének megteremtése.²

Czettler Jenő dr. reámutatva ana, hogy «a munkások az elemi iskolában csak a műveltség technikai ı észét sajátítják el s a kü'önfé e szaktanfolyamokon sem juthatnak kellő szociális, jogi, közigazgatási s kulturismeretekhez», szükségesnek tartja, hogy *az állami szociálpolitikát a munkásosztály művelése terén is fokozni kell.*⁸

«Mohó tudnivágyását — úgymond — ezért ott elégíti ki, ahol tudja s többnyire káros befolyások alá kerül. *Az államnak a munkásosztály fölvilágosítására nemcsak folyóiratot kellene kiadnia, hanem az egész országban rendszeres szociális kurzusokat szervezhetne külön e célra képzett vándorelőadók segítségével.*»

A kisgazdaosztály előhal adásának, felemelkedésének s annak, hogy a nemzeti ha¹adásban is tevékeny részt vehessen, feltétele, szeptente, s egyik életcéljának ösmeri ezért küzdeni, az, hogy *műveltségben is oda emelkedjék, hogy a nemzet kulturéletében öntudatos osztály gyanánt szerepeljen*, mely az általános műveltség minden elemét fölfogni és megszerezni képes, továbbá, épen ezen öntudatos kulturmunkája folytán, vágyait, törekvéseit, sajátos szakműveltségét, illetőleg annak egyes elemeit a nemzeti kultúrában érvényesíteni tudja.»⁴

Még csak említeni kívánjuk, hogy a Gazdaszövetség által évenként rendezni szokott *nagygyűléseken* állandóan szerepel a népművelés s a felnöttek iskolánküvüli oktatásának az ügye. S nem hagyott el a Gazdaszövetség egyetlen alkalmat sem, melynél a felnöttek oktatásának nagy fontosságára az illetékes körök figyelmét föl ne hivta s a kérdés elméleti és gyakorlati megoldását elősegíteni ne igyekezett volna.⁵

Amint már föntebb említettem, Czettler Jenő már 1905-ben

¹ U. o. 17. oldal.

² U. o. 24. oldal.

³ Czettler Jenő dr.: «A magyar állam mezőgazdasági szociálpolitikája». 23-24. oldal. (Budapest, 1905.)

⁴ Czettler Jenő dr.: «Magyar mezőgazdasági szociálpolitika». 835 oldal. (Budapest, 1914.)

⁵ Így pl. a temesvári nagygyűlésen határozati javaslat terjesztetett be «a magyar nép jövőndő intelligenciájáról és a *kisgazdaműveltség intenzivebb megalapozása és kifejlesztése céljából*». (L. «Temesvári nagygyűlés» a Magyar Gazdaszövetség 1914 június hó 17-én Temesvarott tartott nagygyűlés naplóját. 53-55. oldal.)

hangoztatja annak szükségességét, hogy az egész országban rendszeres szociális kurzusokat szervezzen az állam, külön e célra képezett vándor-előadók segélyével. A hallgatóság biztosítása céljából kívánatosnak tartja, hogy a kisgazdák és a munkásosztály, ahol lehetséges, gazdakörödbe tömöríttessék.

Sőt már 1904-ben a szociális kurzuson tartott előadásában főhívja az illetékes körök figyelmét a *főiskolai ifjúságra*, melynek ereje a nyári szünetekben erre igénybe vehető volna.

1907-ben, abban az évben, amikor a pécsi országos szabadtanítási kongresszus rendeztetett, Czettler Jenő dr. a kongresszust megelőzően hézagpótló tanulmányt írt a szabadtanítás országos szervezéséről, melynek lényege a következő:²

A szabadtanítás intézménye csak, mint az egész országra kiterjedő s az állam és a társadalom együttes munkáját magába foglaló kulturalkotás képzelhető el. A szabadtanítást úgy kell elképzelni, hogy annak működése minden egyéni és esetleges változástól független legyen s abban úgy az előadók, mint a hallgatóság megfelelő módon képviseltessenek s az egész népképzés az állam oltalma és támogató fölügyelete alá helyeztessék. A he^yes munkamegosztás s az eredmény biztosítása végett szükségesnek tartja a Szabadtanítás Országos Bizottságának szervezését, valamint az előadók szövetségének s a hallgatóság szervezését, propagandát végző, helyi szervekkel rendelkező kulturligának létesítését. A tanulmány behatóan foglalkozik úgy ezen, mint egyéb szervek feladat-, munka- és hatáskörével, külön fejezetet szentel az előadók képzésének, a hallgatóság megnyerésének s megtartásának, ismét más fejezetben azzal a kérdéssel foglalkozik részletesen: mit és hogyan tanítsanak? A továbbiakban fo^alkozik a szabadtanítás fontos segédeszközeivel a sajtónak, a könyvtáraknak s a szemléltető eszközöknek a szabadoktatási munkába való bevonásával, végül külön fejezet tárgya a népünk esztétikai nevelésének ügyét.

Hogy e munka mennyire szolgálta a szabadoktatás ügyét, arra vonatkozólag csak annyit jegyzünk meg, hogy egy országos szervezet, e tanulmány és a szabadoktatási kongresszus után öt év múlva, létesült Országos Szabadoktatási Tanács címen s Czettler javaslatának lényegét a Szervezeti Szabályzatban megtaláljuk, ami pedig a gyakorlati részt illeti, az arra vonatkozó észrevételek ma is helyt állók s felhasználhatnak.

*

A Magyar Gazdaszövetség, hogy a szabadoktatói munkát minél sikeresebbé tegye s minthogy kevés képzett, arravaló

¹ L. Czettler Jenő dr.: «A magyar állam mezőgazdasági szociálpolitikája».

² Czettler Jenő dr.: «A szabadtanítás szervezete». 1-16. oldal. (Budapest, 1907.)

s lelkes ember volt, elhatározta, hogy *szabadoktatási előadói gárdát képez és nevel*.

E célból részint s főként a budapesti és vidéki főiskolai ifjúságot s az intelligencia más rétegeit is Széchenyi Szövetségekbe tömörítette, másrészt pedig tanítójelölteknek s teológusoknak, de még a már működő tanítók s lelkészek számára is, tanfolyamokat, illetve sorozatos előadásokat, ú. n. *szociális kurzusokat* rendezett.

Az első ily szociális kurzust 1904-ben rendezte a Köztelken, melynek hallgatói főként a budapesti egyetemi s főiskolai ifjúság soraiból kerültek ki. E kurzus célja volt az ifjúságot, a társadalmat a szociális mozgalom iránt fogékonnyá tenni s őket erre nevelni. A hatás gyors és nem remélt sikerű volt, 1905. november 23-án megalakult az *Országos Széchenyi Szövetség*,¹ melynek tb. elnöke *Bernát István*, helyettese pedig *Czettler Jenő dr.* lett, ki ép az ifjúság feladatairól tartott e tanfolyamon előadást.

Az inyként megalakult Orsz. Széchenyi Szövetség, a Magyar Gazdaszövetség égisze alatt, kettős irányú szabadoktatói munkát végzett: egyrészt s főként *«kiszálltak» tagjai a falvakba előadásokat tartani*, másrészt pedig *«Nemzeti Iskola»* címen a fővárosban s környékén népszerű előadásokat cartoltak munkásoknak. Alig két évi működés után egyes főiskolai és nagyobb vidéki városokban is fölmerült az az óhaj, hogy Széchenyi Szövetségeket kívánnak alakítani s így a szociális munkában részt venni. így a⁷akult meg pár év alatt *Temesvárott* a Délvidéki, azután *Pécsett* a Dunántúli, *Székesfehérváron* a Fehérmegyei, *Kecskeméten* az Alföldi, továbbá a *Pancsovai, Sárospataki, Selmecz-, bányai* és *Kassai Széchenyi Szövetség*, melyek mindannyian elismerésreméltó eredményt mutattak fel s önzetlen, lelkes munkát végeztek. A vidéki Széchenyi Szövetségek is, miként a budapesti, *főként a falvakon fejtettek ki tevékenységet s több helyütt gyakorlati eredményeket is értek el* az ifjak. Nem egy gazdasági, fogyasztási, háziipari és hitelszövetkezet részben annak köszönheti megalakulását, hogy a Szövetségek kiküldöttei kiszálltak a falvakba.²

Amint említettük, gondja volt a Gazdaszövetségnek arra is, hogy *a tanítójelölteket és teológusokat* előkészítse a szabadoktatói munkára, *valamint a tanítókat, lelkészeket s másokat is*.

A budapesti tanfolyamokon kívül a Gazdaszövetség, *Czettler Jenő dr.* kezdeményezésére, *felkereste a vidéki tanítóképzőket, tanítói gyűléseket s vándorgyűléseket* s előadói állandóan napirenden tartották a népművelés és a szabadoktatás szorosan

¹ L. az erre vonatkozó adatokat «Tizenkét év . . .» c. könyvben, *Schandl Károly dr.*: «Az ifjúság csatlakozása» c. fejezetet. 251—260. oldal.
2 l. u. o.

egybekapcsolódó kérdéseit s ezekről a teendőkről s tudnivalóról tájékoztatták a hallgatóságot. Ezek az előadások mind jelentékeny lépéssel vitték előbbre a szabadoktatás ügyét.

Tisztában volt a Gazdaszövetség azzal, hogy az előadók képzését természetesen nem lehet néhány év vagy évtized alatt teljesen megoldani, az folytonos feladat s munka kell legyen. Addig is azonban, míg legalább egy jelentékeny rész a szabadoktatói munkára kiképeztetik, gondoskodott a Gazdaszövetség arról, hogy az önként vállalkozó szabadoktatási előadók részére *előadások tartására felhasználható füzetek* álljanak rendelkezésre, me yeket ingyen küldött meg az érdeklődőknek.¹ E füzetek száma ma már a 100-at erősen meghaladja. Különösen nagy fontosságuk volt az ú. n. háborús előadásoknál vezérfonalul szolgáló kis füzetkének, melyek a háborús törvényekről, rendeletekről s egyéb tudnivalókról tájékoztatták úgy az előadókat, mint a földműves nép széles rétegeit.

Messzi vinne, ha itt a Gazdaszövetség eziányú munkáját részletesen akarnók ösmertetni; de nem ez a célunk, hanem csupán az, hogy nagyjából vázoljuk, mit tett e téren is, s hogy minő eredménnyel, arról alább emlékezünk meg röviden.

*

A falusi előadások hatását s szükségességét mi sem igazolja jobban, mint az a körülmény, hegy sok helyütt még *a szomszéd községekből is átjártak az előadások hallgatása céljából*. Ezek az előadások a legkülönbözőbb kérdésekről tartattak; mindarról, ami a falusi népet közelről érdekelt (így pl. gazdakö.ök s szövetkezetek feladatai ól s alakításáról, gazdasági, jogi stb. tudnivalókról, kivándorlásról, a mezőgazdaság iparosítása, egykéről, szocializmusról, felebaráti-s hazaszeretetről, kereskedelmi ismeretek köréből stb., stb., ki tudná mindezeket elősorolni).

Ez a munkásság, melyből a legnagyobb részt *a tanítói s lelkeszi kar*, utánuk pedig a Széchenyi Szövetségekbe tömörült *főiskolai ifjúság* s egyéb lelkes városi intelligens emberek vették ki dicséretre, elismerésre méltó részüket, évről-évre emelkedett úgy számszerűleg, mint jelentőségében, úgy hogy *már 1916-ban több mint ezer faluban tartatott a Gazdaszövetség ily ismeretterjesztő előadásokat*²

*

A Gazdaszövetség az évek hosszú során szerzett tapasztalatok nyomán rájött arra, hogy bármily fontosak is az egyes, szórványos előadások, ezek még nem adhatják meg a falusi

¹ Ily füzeteket a Gazdaszövetség már 1903 óta ad ki.

² *Darányi* Ignác elnöki megnyitója a Gazdaszövetség 1916. évi közgyűlésén. «Agrár törekvések és a birtokpolitika» c. könyv. (Budapest, 1916.)

népnek azokat a minimális ismereteket, melyekre nekik, mint hasznos, öntudatos állampolgároknak, szükségük van. Ennél-fogva elhatározta, hogy előadásorozatot rendez a falvakon, melyet «gazdagimnáziumnak» nevezett el.

Az első gazdagimnáziumoi, a Bajai Széchenyi Szövetséggel karöltve, 1914-ben Bajaszentistvánon rendezte. E tanfolyam február 15-től április 26-ig tartott; az előadások, melyek állandó s népes látogatottságnak örvendtek, vásár- és ünnepnapokon folytak.

Természetesen a program, a tanterv még nem lehetett teljes, tökéletes, de mindenesetre a továbbiakban igen hasznos irányítást adott s tapasztalatokat nyújtott, miket az azután létesült gazdagimnáziumok szervezésénél haszonnal használhatunk fel.

Kihatásaiban pedig nagy horderejű eseménye volt ez a szabadtanításnak. *Egy új, helyes és már rég szükséges irány kezdetét jelentette*, amelyen továbbhaladva kell a népművelési munkát végezni.

Újabbán a gazdagimnázium elnevezés *népfőiskolai tanfolyam* névvel cseréltetett fel s az első ilyen, a közoktatásügyi miniszter s az Országos Szabadoktatási Tanács és a Magyar Gazdaszövetség képviselőinek jelenlétében, *Jászberényben 1920 december 5-én nyílt meg*, amelynek programja a következő:

Megnyitó előadás (a gazda művelődésének tényezői, falu és város viszonya stb.). *Hazai történelemből* Rákóczi szabadságharcától napjainkig, Széchenyi István és kora, a háború történelme, a megszállások története. *Magyar alkotmány ismertetése* (törvényhozás, végrehajtó hatalom, honpolgári jogok és kötelességek). *Megyei és községi közigazgatás* ismertetése. *Jogismeretek* (telekkönyv, házassági vagyonyjog, öröklés, végrendelkezés stb.). *Adóügyi* kérdések. Az adózás gyakorlati ismertetése, új adók. *Földrajz* a területvédelem szempontjából. *A termelés jövedelmezővé tétele* (a mezőgazdaság iparosítása, szövetkezetek szerepe stb.). *Közegészségügyi kérdések*. *Anyagbeszerzés és értékesítés*. *Mezőgazdasági kérdések* (állattenyésztés, baromfitenyésztés, állategészségügy, gazdasági gépek, a gazda számvitele, talajismeret, stb. stb.). *Haderő* története. *Befejező* előadás (a gazda társadalmi és anyagi művelődésének eszközei és azok jelentősége).

*

A múlt év december 8-án a szabadoktatás ismét egy jelentős, hatásaiban, következményeiben ma még kiszámíthatlan jelentőségű eseményéhez ért: *megnyílt Szegeden az első magyar népfőiskola*.

A magyar népfőiskolai mozgalomban s így a szegedi népfőiskola létrejötté körül a Magyar Gazdaszövetségnek, külö-

nösen igazgatójának, Czettler Jenő dr.-nak elvitathatlan érdemei vannak.

Czettler Jenő dr. künn járván Dániában, arra az eredményre jutott, hogy Dánia mezőgazdasági fellendülésének s a dán parasztsztyály boldogulásának, előbbrehaladásának titka az ottani népfőiskolákban rejlik. Ezek a népfőiskolák, melyeknek hallgatói főként 18-25 év körüli ifjak, nem szakismere-tekre tanítják a hallgatóikat, hanem elsősorban általános állampolgári s kulturális ismeretekre, azon okból, hogy gazdasági fejlődés csak ott remélhető s várható, ahol a kellő, minimális alpműveltség megvan s erős. A dán s egyáltalán a skandináv népfőiskoláknak, melyek a társadalom, legtöbbnyire gazdasági egyesületek alkotásai, *célja* szabadelőadások útján fölkelteni a népben a szellemi élet iránti érzéket, a haza iránti szeretetet, amidőn a hazai nyelv, irodalom, természet és történelem, a múlt és jelen viszonyai felől informálja őket. Emellett nem mulasztja el, hogy a tanulóknak kedvet és megértést keltsen a földművelés iránt.¹ S e céljának tökéletesen, talán várakozáson felül is, megfelel. A tanfolyam ideje 5-6 hónap, mely idő alatt a hallgatók a tanárokkal együtt laknak, állandóan együtt vannak. Bizonyítványt nem kapnak, nem is ezért tanulnak; ennek az iskolatípusnak célja nem diplomagyártás, hanem az, hogy az élet számára neveljen, a hallgatókat megtanítsa mindarra, amire egy öntudatos, értelmes állampolgárnak szüksége van.

Czettler Jenő dr. a dán példán föllelkesülve, erőteljes mozgalmat indított a magyar népfőiskolák létesítése céljából; a népfőiskolák fontosságai ól, azok megvalósításának érdekében fáradhatatlanul küzdött, írt² agitált s tárgyalt. A Gazdaszövetség tárgyalásai már annyira haladtak, hogy 1914 őszén megnyílt volna *Kecskeméten* az első magyar népfőiskola, — sajnos, a közbejött háború ezt megakadályozta. De a Gazdaszövetség a kérdést állandóan felszínen, az érdeklődést állandóan ébrentartotta s nagy része van ennek abban, hogy az első magyar népfőiskola Szegeden a múlt év végén, a Magyar Gazdaszövetség negyedszázados jubileumának évében, végre létesült.

A Szegedi Népfőiskola, melynek 40 beiratkozott rendes hallgatója van, tanéve március végéig tart. Az előadások fél-napig tartanak. Az ifjak heti 32 órában tanulják mindazon tudnivalókat, amikre a gyakorlati életben szükségük lesz. Sajnos,

¹ Czettler Jenő dr.: «Népfőiskolák». 3. oldal. Az Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület irodalmi és tanügyi osztályában 1913 március 6-án tartott előadás. (Budapest, 1913.)

² L. még Czettler Jenő dr.: «A svéd népfőiskolák». (Budapest, 1917.) S ugyancsak tőle a «Magyar Mezőgazdasági Szociálpolitika» könyv «Mezőgazdasági Kultúrpolitika» c. fejezetet. 833-884. oldal.

a jelenlegi lakásviszonyok miatt az internátusi rendszertől el kellett tekinteni. Reméljük azonban, hogy esetleg már a jövő évben internátus is lesz.

A Szegei Népfőiskola *tanterve* a következő:

Tantárgyak	Heti óraszám	
	I. félévben*	II. félévben
Erkölcstan	2	2
Nemzeti irodalom	4	3
Nemzeti történelem	3	4
Mezőgazdasági ismeretek	2	2
Gyakorlati számtan és mértan	2	2
Helyesírás-fogalmazás	2	1
Ének	1	1
Rajz	2	2
Földrajzi ismeretek	2	—
Természetrajzi ismeretek	2	—
Természettani és technológiai ismeretek	2	—
Egészségtani ismeretek	2	—
Alkotmánytani ismeretek	—	2
Törvényismeret	—	2
Szövetkezeti ismeretek	—	1
Egyesületi ismeretek	—	1
Közgazdasági és pénzügyi ismeretek	—	2

* Az I. «félév» december 3-tól január 31-ig, a II. «félév» február 1-től március végéig tart.

Célja az, hogy a földművelő népet, illetőleg annak 16-40 év közötti értelmes és önként vállalkozó egyedeit kioktassa azokra az ismeretekre, amelyek gazdálkodásának észszerűbb viteléhez, kereskedelmi tevékenységéhez, adópolitikai működéséhez, állampolgári jogainak és kötelességeinek gyakorlásához és egyéb olyan ismeretekhez juttassák, amelyek birtokában nemzetfenntartó hivatását az eddiginél is fokozottabb mértékben töltheti be.

Magyarország egységét népünk kulturális fölénye teremthet meg. Az a magasabbrendű kultúra, amely a Csonka-Magyarország területéről kiáradva egységes, nemzeti kultúrává válik a Nagy-Magyarország területén, amely egybeforrasztja velűnt a megszállott területek magyarságát s nem engedi annak széttagoltságát és amely magasabbrendűségénél fogva észrevétle-

nül, minden zökkenés nélkül rázza le magáról a bocskoros hódítók piócahadát.

A földművelés a legszétágazóbb foglalkozás; nemcsak a föld megműveléséhez kell itt érteni, hanem a kereskedelmi ismeretekhez, az adókérdésekhez, sőt ma már a mezőgazdasági ipar is fontos szerepet tölt be a gazda működési körében. Ismernie kell a gazdának nemcsak a belföldi piac állását, hanem tájékozva kell lennie a világgpiac cikkeinek és árainak alakulásáról is.

A háború, a magyar kar erejéről tett tanúbizonytságot, a béke a magyar ész, a magyar tudás, a magyar teremtő erőről kell, hogy tanúbizonytságot tegyen. A népfőiskola, mint a földművelő nép legfelsőbb iskolája, nevelni fog olyan földműveseket, olyan kiskgazdákat, akik a háborúban megszerzett magyar dicsőséget a béke munkájában sokszorosan fogják a nemzet javára biztosítani.¹

*

Feladatunk végére értünk. Szerettünk volna részletesen megemlékezni arról a nagyszabású s nagyfontosságú munkáról, mit a Magyar Gazdaszövetség a szabadtanítás terén végzett. Láthatjuk ebből is, hogy az a mag, amit a hervadhatlan emlékű alapítók ezelőtt huszonöt évvel elültettek, hatalmas fává, a nemzet épületének hatalmas oszlopává fejlődött s a magyar földművesek s kiskgazdák soi sa jó kezekben volt s van letéve.

Befejezésül álljanak itt koszorúul *Bernát István* jelenlegi elnöknek a tizenkétéves évforduló alkalmával írt következő sorai, melyek ma is époly igazak s időszerűek, mint akkor voltak: *«Ha sikerül elérnünk azt, hogy a jövő biztatóbb legyen a múltnál, abban része lesz azoknak az eszméknek, melyek a Magyar Gazdaszövetséget vallják szülőjüknek»).*

¹ L. Gesztelyi Nagy László dr. «Népfőiskola Szegeden» c. cikkét a Hazánk 1921. 1. számában.